

FIGYELŐ.

Társasági ügyek. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1913 május 3-án *választmányi ülést* tartott.

Szász Károly elnökle alatt jelen voltak: Ágner Lajos, Alszeghy Zsolt, Angyal Dávid, Bajza József, Balassa József, Baros Gyula, Binder Jenő, Császár Elemér, Császár Ernő, Gragger Róbert, Gulyás Pál, Hegedüs István, Imre Sándor, Király György, Lengyel Miklós, Miklós Ferenc, Négyesy László, Pais Dezső, Papp Ferenc, Pap Károly, Pintér Jenő, Sebestyén Gyula, Szily Kálmán, Tolnai Vilmos, Vargha Damján, Versényi György, Vértesy Jenő, Weber Arthur. Jegyző: Horváth János.

1. Elnök üdvözli a megjelenteket s a megjelenésben akadályozott Kéki Lajos helyett a jegyzőkönyv vezetésére a titkárt kéri fel.

2. Titkár jelenti, hogy Zoltvány Irént, egyik alelnökünket, táviratilag üdvözölte a Magyar Irodalomtörténeti Társaság nevében abból az alkalomból, hogy Ő Felsége a III. oszt. vaskoronarenddel tüntette ki. Bemutatja Zoltvány Irén meleghangú köszönő válaszát. Örvendetes tudomásul szolgál.

3. Titkár jelentése alapján rendes taggá választott: Küry Albert dr., Jásznagykúnszolnok vm. alispánja, Szolnok (aj. Szentesi Tóth Kálmán); Maday Gyula dr., ref. főgimn. tanár, Budapest (aj. a titkár).

4. Az Irodalomtörténetre újabban előfizettek: Erzsébetváros: Állami főgimn. tan. könyvt.; Máramarossziget: Ref. főgimn. tan. könyvt.; Nagybecskerek: R. kath. főgimn. tan. könyvt.; Nagykovács: Áll. főgimn. tanári könyvt.; Fiume: Áll. főgimn. tanári könyvtára.

Társaságunk tagjainak és előfizetőinek összes száma tehát: 1050. Ebből tiszteleti tag: 2, alapító tag: 19, rendes tag: 641, rendkívüli tag: 49, előfizető: 339.

5. Pénztáros jelentést tesz a Társaság vagyoni állapotáról. Jelentése szerint az eddigi bevétel: 7163.44 kor., kiadás: 6287.82 kor., maradvány: 875.62 korona. Tudomásul szolgál.

6. Elnök indítványozza, hogy Riedl Frigyesnek a megelőző felolvasó ülésen fölvetett eszméjét elfogadva, küldessék ki egy szakbizottság a Thaly-féle kurucköltemény-kiadványok tüzetes átvizsgálására, s a bizottság annak idején tájékoztassa a választmányt munkája eredményéről. A választmány egyhangú helyesléssel fogadja az indítványt s Négyesy László elnökle alatt Riedl Frigyes, Tolnai Vilmos, Sebestyén Gyula és Angyal Dávid választmányi tagokat küldi ki a mondott bizottságba.

7. Elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Tolnai Vilmos és Imre Sándor

vál. tagokat kéri fel s a választmánytól a nyári szünet idejére szíves szavakkal búcsúzza, az ülést berekeszti.

A választmányi ülést *felolvasó ülés* előzte meg, melyen *Riedl Frigyes* tartott előadást *A kuruc balladákról*, egy örvendetesen nagyszámú közönség rendkívüli érdeklődése mellett. Előadása után *Sebestyén Gyula* szólalt fel s kérte a közönséget, hogy itéletében óvatos legyen, mert saját kutatásai alapján állíthatja, hogy *Thaly* gyűjtésének legalább 95 százaléka feltétlen hitelt érdemel.

Riedl Frigyes a kuruckori költeményekről. Társaságunk május havi ülésén *Riedl Frigyes* rendkívül érdekes előadást tartott *Thaly Kálmán* kuruckori versgyűjteményeiről. Ma már kétségtelen, hogy *Thaly* nemcsak kiadója, hanem egyúttal szerzője, illetőleg átdolgozója több olyan balladás versnek, melyeket irodalomtörténetírásunk mindeztideig úgy mutatott be, mint a régi magyar költészet gyöngyeit.

Riedl már régebben kétségbevonta a *Thaly*-féle balladák egy részének hitelességét. Ezek a kuruc balladák — szerinte — azt a hatást teszik, hogy nem valódi régi költemények, hanem olyan költő művei, aki ismerte *Petőfit* és *Aranyt*. A népköltészet ezekben a balladákban *Arany János* tanulmányozása alapján van realizálva. *Arany* és *Petőfi* népies költők, de bennük koncentrált népiesség van. Költészetük tulajdonképpen idealizált népköltészet, amelyben a népköltészet főjellemvonásai fokozva vannak meg. Könnyen észrevenni a különbséget a két műfaj között, ha összevetjük az *Esztergom Megyételét* a *Kerekes Izsákkal*. Az utóbbi sokkal primitívebb, sokkal nyersebb. A *Thaly*-féle költeményekben van valami modern költői technika, s ez az, ami legelőször kétségeket támaszt, ez az, amiért ezek a költemények annyira tetszenek.

Állítsuk be *Thalyt* a balladák korába. Tizenhétosztendős korában írt már *Thaly* költeményt a kurucokról. Eleinte nagy *Arany*-utánzó volt, különösen *Arany* balladáit utánozta. A hatvanas évek elején végképpen hipnotizálta őt a kurucok dicsősége. A *Rákóczi*-korabeli költészetet tanulmányozta és kedve támadt ilyenfajta költeményeket írni. 1862-ben írt egy költeményt: *Thököly* bujdosása — mint ő mondja — «ódon modorban». 1863-ban egy másikat, amelyről azt mondja, hogy «énekli egy hegedős *II. Rákóczi Ferenc* udvarában». Mindjobban megszerette ezt a modort, egyre több ilyen költeményt írt a *Rákóczi*-költészet stílusában. Van egy egész kötet ilyen költeménye. Volt tehát tehetsége is, gyakorlata is ilyen költemények írására.

Írt ilyen költeményeket később is, de ekkor már — nem írta alájuk a nevét.

A *Thaly*-féle balladák kérdése módszertanilag is fontos. A kriteriumok a következők: Meg kell vizsgálni: 1. a költemény állítólagos származás helyét, 2. nyelvét, szókincsét, 3. a benne kifejtett eszméket, 4. stílusát, 5. verstechikáját, rímét, versmértékét, 6. a költemény tartalmát össze kell vetni a külső körülményekkel, azzal a milióvel, amelyben állítólag keletkezett.

Vegyük vizsgálat alá pl. az Esztergom Megvételéről szóló balladát. Thaly azt mondja, hogy a költemény az esztergomi városi könyvtárban egy nagyszombati kalendárium befüzött leveleire volt írva. Konstatáljuk, hogy ezt a nagyszombati kalendáriumot a legszorgosabb kutatásra sem sikerült megtalálni. Ép így vagyunk az Ocskay-balladával. Ez állítólag a magyar királyi kamara budai archivumában egy Bercsényi Miklóshoz 1710-ben írt levélhez volt mellékelve. Ez a levél sem került meg sehogy, bármennyire keresték. Egyébként a levelezés csak 1709-ig megy, 1710-ből már egyáltalában nincs levél, nem is szólnán arról, hogy feltűnő is volna, hogy ebben az izgalmas időben ilyen tisztán folklorisztikus levelet írtak volna Bercsényinek. Ami magát a költeményt illeti, feltűnő benne Thaly kedvelt költőjének, Arany Jánosnak az utánzása. Emellett nem egyezik a költemény a történeti igazsággal s a nyelvi jelenségek is kétségbevonhatatlanul ellene mondanak az egykorú származásnak.

Thaly erkölcsi jellemét — Riedl szerint — nem érinti a kérdés fölvetése. A Rákóczi-korszaknak ezt a lelkes hívét izzó hazafisága ragadta az utánköltésre. Ilyen esetek a külföldön is igen gyakoriak.¹

Az Akadémia új tagjai és jutalmazottjai. A M. T. Akadémia ezidei nagygyűlése az I. osztályba levelező taggá választotta Darkó Jenő debreczeni ref. bölcsészeti akadémiai tanárt és Viszota Gyula budapesti állami főgimnáziumi igazgatót. A II. osztály új levelező tagjai: Jankovich Béla, Schneller István, gróf Teleki Pál. A III. osztály új levelező tagjai: Buday Kálmán, Mauritz Béla.

A Lehr Albert-féle jutalmat, mely Petőfi Sándor János Vitézének és Arany János Toldijának egybevetésére volt kitűzve, Kéki Lajos budapesti állami főgimnáziumi és Nagy Sándor szászvárosi ref. főgimnáziumi tanár nyerte meg.

Az Akadémia és a Budapesti Hírlap. Az Akadémiának Eötvös József emlékeztétét ünneplő közüléséhez a Budapesti Hírlap április 29-iki száma néhány megjegyzést fűz, melyek nyilván félreértésen alapulnak vagy nagyon egyéni fölfogásból származnak. Hibáztatja, hogy «Eötvösről, a tudósról, a filozófusról (?), a politikusról, a XIX. század vezéreszméinek írójáról ép az Akadémiában tartott emlékünnepen nem beszélt senki». Igaz, lehetett volna Eötvösről még négy vagy öt előadást tartani, melyek gazdag egyéniségének minden egyes oldalát részletesen tárgyalják, — de mit szőtt volna ehhez a t. c. közönség, mely félelgyakor már idegesen fészkelődni kezd és következetesen szidja az Akadémiát, hogy olyan hosszú ünnepélyes üléseket rendez? A kifogás különben nem is egészen alapos, mert ami az alkalomhoz mérten Eötvösről, a tudósról stb. elmondható volt, szépen és okosan elmondták Berzeviczy és Kozma. A többi a tudományos kutatás és tárgyalás dolga, mely az Akadémiában régóta folyik és

¹ Riedl Frigyes nagyérdekű tanulmánya folyóiratunk legközelebbi füzetében fog megjelenni.

ez utolsó nagygyűlésen is egy nagy pályamunkának (A XIX. század vezéreszméiről) jutalmazásában nyilvánult.

Másik kifogása a Budapesti Hirlapnak vonatkozik a főttkári jelentésre, melyről elfelejtette megjegyezni, illetőleg figyelembe venni, hogy a főttkár csak szűkre szabott kivonatban olvasta föl. Így megemlíttette Heinrich, hogy az akadémiai jutalmakat majd kivétel nélkül nem-akadémikusok nyerik, de ezen, szerinte, igen örvendetes ténynek magyarázatát nem olvasta föl. Ha a cikkíró azután megjegyzi, hogy az Akadémia «választási politikáját (hát van ilyen is ? !), főleg a második osztályét, most már senki sem érti», talán erősen túloz, mert bizony vannak halandók, akik értik, de ehhez persze kellő elfogulatlanság kell és annak a ténynek figyelembe vétele, hogy a választás, sajnos, titkos szavazás útján történik. Végre megjegyzi, hogy «az Akadémia jutalmazási ügyéről sokat lehetne beszélni, sokat és nem örvendetes dolgokat, de maradjon máskorra». Igaza van a cikkírónak, hogy a jutalmazásokról is sokat lehetne beszélni (ugyan miről nem lehet ?); de azt már nem helyeselhetjük, hogy e megjegyzését oly alakba öltözteti, mely veszedelmesen hasonlít a gyanusításhoz. Érdemes dolgot végzett volna a cikkíró, ha ez ügyre vonatkozó nézeteit nem hagyja «máskorra», hanem ítéletének indokolására nyomban kifejti. Az Akadémia bizonyára hálával fogad minden komoly bírálatot, — de legyen az azután igazán komoly bírálat. Homályos, sokfélekép magyarázható célzásokkal nem használunk az ügynek, hanem legfeljebb félreértésekre vagy félremagyarázásokra adunk okot.

Egy akadémikus.

A Toldi-kérdéshez. A Wertner-féle «Adalékokra» (fönt 315. l.) vonatkozólag figyelmeztet bennünket Heinrich Gusztáv, hogy ő, midőn e dolgozatot a szerző kérésére az Akadémiának bemutatta, maga is hangsúlyozta, hogy Wertner némely adatai és állításai nem vágnak össze a Toldi-kérdésre vonatkozó újabb nyomozásokkal, és hogy levélben is figyelmeztette a szerzőt erre. Wertner módosította ugyan dolgozatának egyes tételeit, egyebekben azonban ragaszkodott adataihoz, azt állítva, hogy ismer mindent, ami a kérdésre tartozik, de egyes újabb nézetekkel nem tud egyetérteni.

Egyben megjegyzi Heinrich, hogy egyetemi előadásaiában, Wolfram von Eschenbach «Willhelm» c. eposzát tárgyalva, rámutatott Renaewart (Rainouart) alakjának és tetteinek feltűnő hasonlatosságára a mi Toldi mondai alakjával és tetteivel és fölhívta francia szakos hallgatóit, hogy a két alak viszonyát behatóbb tanulmány tárgyává tegyék. A további nyomozásnál mindenesetre jó lesz, a hozzánk közelebb eső német költőnek (a francia eposzokon alapuló) munkájára is figyelemmel lenni.

Arany János könyvei. Az irodalomtörténeti kutatásnak egyik fontos mozzanata annak megállapítása, milyen hatása volt az irodalmi hagyománynak az íróra, azaz egyszerűbben mondva: mit olvasott az író s mit olvasztott olvasmányaiból saját műveibe. Alig van költőnk, kinél ez a kérdés

fontosabb volna, mint Aranynál; egyszersmind alig van költőnk, kinél e kérdés kiderítése nehezebb volna, mint nála, nemcsak olvasmányainak roppant tömegénél, hanem sokféleségénél fogva is. Eddig a kutatás főleg kiadott műveiben és levelezésében elszórt célzásokra volt utalva; ezekből kellett forrásait egybeállítani. A Révai-lexikonban azt olvassuk, hogy a szalontai csonka-toronyban megvan 1750 kötetből álló könyvtára, de hogy mit tartalmaz e könyvtár, azt hiába keressük az Arany-irodalomban. Szalonta városának, elsősorban pedig a szalontai gimnáziumnak feladata, hogy a csonka-torony Arany-ereklyéinek pontos tárgymutatóját, főleg pedig a könyvtár teljes és részletes, könyvészeti szabattossággal szerkesztett jegyzékét kiadja. A jegyzékben a könyveket nyelvek, s ezeken belül tárgyi szakok szerint lehetne csoportosítani. Bizonyára ezek a könyvek voltak azok, miket legtöbbször forgatott, mikből tehát legtöbbet meríthetett. A jegyzék kiadása könnyen történhetnék a gimnázium értesítőjében, sőt mint különlenyomat külön is elkélne s még talán anyagi nyereséggel is járna. — Hasonló kötelessége volna a nagykőrösi gimnáziumnak is, hogy könyvtárának jegyzékét 1860 nyaráig, ameddig Arany kőrösi tanár volt, az irodalomtörténet számára hozzáférhetővé tegye; nemkülönb a birtokában lévő kéziratok (Nagyidai cigányok, Katalin stb.) pontos és hű kiadása is elsőrendű érdekű, mivel a végleges szövegtől sokban eltérnek és számos (részben kihúzott) változatot tartalmaznak. — E könyvjegyzékek és ereklyék jegyzékének kiadásával Szalonta és Nagykovács tartozik Arany János nagy nevének.

T. V.

Petőfi és Mikszáth olasz földön. Norsa Petőfi-fordításával az olasz kritika még eddig alig foglalkozott. Néhány napilap és folyóirat röviden jelezte megjelenését, de méltatóan mindössze Paolo Emilio Pavolini szólt hozzá az *Il Marzocco* 1912 szeptember 8-diki számában. Pavolini maga is fordítgatja Petőfit, nyelvünket és irodalmunkat ismeri. Egyebek között olaszra ő fordította Erdős Renée «János tanítvány» című költeményét. Birálatát Petőfi életének és költői jellemének nagy általánosság közt mozgó ismertetésével kezdi; közben Petőfi prózai iratairól is ejt néhány szót, mint amelyek nagyon is fontosak költői és emberi egyéniségének teljes megismerésére nézve. Azt a kívánságát fejezi ki, hogy Petőfinek ezek a művei is olaszra fordíttassanak. Majd Norsának azzal az állításával bocsátkozik vitába, hogy ő volna az első, aki Petőfi lírai költészetének teljes fordítását adta. Pavolini ezzel szemben Schönbachnak (nyilván Steinbachra gondol, jóllehet csak Schnitzlerről lehetne szó) 1902-ben megjelent Petőfi-fordítására utal. Érdekesen magyarázza mellesleg, hogy miért éppen németre fordították oly gyakran Petőfi költeményeit. Nézete szerint magyarról németre fordítani könnyebb, mint bármely egyéb nyelvre, mert természete szerint a magyar nyelv akármennyire idegen is a némettől, a két nép évszázados földrajzi közelsége nagyon befolyásolta a magyar nyelv fejlődését nemcsak alak-, hanem mondattani tekintetben is. Példának szembeállítja egymással az «Einleitung és bevezetés», meg a «Herzlosigkeit és szívétlenség» szót. Ugyanezt a jelenséget megfigyelte Pavolini — aki külön-

ben a Kalevalát is lefordította olaszra — a svéd és a finn nyelv között. Norsa fordításának komoly megbírálásába nem megy bele Pavolini, inkább csak hozzá-hozzácsíp csőrhegygel. Nem hagyja szó nélkül például, hogy bevezetésében Norsa a prózában való fordítás hívének vallja magát. Pavolini szerint épen Petőfi költeményei nem alkalmasak arra, hogy prózára fordíttassanak, amiben sokan nem vagyunk vele egy nézetben. Rosszul esik neki az is, hogy Norsa Petőfi-fordító olasz eleinek verses átültetéseiről kicsinylőleg nyilatkozik. Ellene veti, hogy az ő prózára fordított sorai között is akad nem egy olyan, amely prózaiságra a leggyöngébb olasz verselve fordítók prózáival vetekedik. A példa azonban, melyet Norsára idéz, elég szerencsétlen, mert annak a sornak eredetije is alaposan prózái. Még hangsúlyozza Norsa fordításának rendkívüli hűségét, és ezzel ki is merül kritikája. Fordítása hasznát abban látja, hogy azoknak az olaszoknak, kik jövőre eredetiben akarják majd tanulmányozni Petőfit, becses segítője lesz. A cikk vége megint magával Petőfivel foglalkozik, Norsa fordításából szemelvényeket közöl és azzal a kívánsággal fejeződik be, hogy Arany balladái is mihamarabb megjelenjenek a «Biblioteca dei Popoli»-ban, abban a gyűjteményben, melynek Norsa Petőfije is része.

Bár ennél egyéb olasz nyelvű bírálata Norsa művének meg nem jelent, egy és más jel azt bizonyítja, hogy óriási munkáját Norsa nem hiába végezte. Szinte bizonyos, hogy az ő közvetítésének nyomán Petőfi lassankint elfoglalja majd az olasz műveltségben azt a helyet, amely páratlan eredetiségénél és nagyszerű költői tulajdonságainál fogva megilleti. Az említett jeleknek egyikét látom abban, hogy valahol az olasz szabadságküzdelmek költőiről esik szó, Petőfi neve is feltűnik. Raffaello Barbierának most megjelent hatalmas méretű anthológiája, mely a tizenkilencedik század olasz költőit csoportosítja, előszavában Goffredo Marneli és Alessandro Poerio neve mellett Petőfi emlékéét is fölidézi. Ami talán nem nagyjelentőségű szimptoma, de mindenesetre szimptoma.

Modern íróinkat is aránylag gyors tempóban fordítják olaszra. Legutóbb Mikszáth Kálmán *Két koldusdiák*-ja jelent meg olaszul Milanóban, Paravia kiadásában «In balia della fortuna» (A szerencse kezében) címen. A fordítás előzőleg a «La domenica dei fanciulli» című ifjúsági folyóiratban jött ki folytatásosan, képekkel. A képek az elbeszélés könyvkiadásába is átkerültek. A fordítás Rina Larice műve, ugyanazé a milanói tanárnőé, aki már Mikszáth *Szent Péter esernyő-jét*, Jókai *Egész az északi pólusig* című regényét és Ambrus Zoltán *Midás király-át* is olaszra fordította.

ELEK ARTÚR.

A magyar irodalomtörténet a budapesti egyetemen. — A budapesti kir. tudomány-egyetemet Pázmány Péter bibornok, esztergomi érsek alapította 1635 május 12-én Nagyszombatban. Ezt a nagyszombati főiskolát II. Ferdinánd 1635 okt. 18-iki kiváltságlevelével a római szent birodalom más egyetemeivel egyenlő rangra emelte. A hittudományi és bölcsészeti karal megindult egyetem harmadik kara gyanánt adták hozzá 1667-ben a jogi kart Losy Imre és Lippay György primások alapítványából. A há-

rom karú egyetem különösen sokat köszön Mária Teréziának, aki új tervet léptetett életbe s orvosi karral egészítette ki a három fakultást (1769.). Ugyanő Nagyszombatból Budára helyezte át az egyetemet. 1777 novemberében az előadásokat már a budai királyi várpalotában tartották.

II. József uralkodása alatt az egyetem 1784-ben Pestre költözött. A hittudományi kar munkássága egyideig szünetelt s csak I. Ferenc állította fel újból, 1805-ben, az egyetemes papnövelde.

A pesti egyetemen a magyar nyelv és irodalomtörténet tanításának első nyomát 1791-ben találjuk, amikor a magyar nyelv tanítására a nemzeti felbuzdulás következtében nagyobb gondot kezdtek fordítani.

A magyar nyelv és irodalomtörténet tanárainak sorát *Vályi András* vezette be, ki 1791—1801-ig adott elő. Őt követte 1802—1807-ig *Révai Miklós*; Révait 1808—1830-ig *Czinke Ferenc*. Czinke utóda *Horvát István* lett, aki 1830—1836-ig az irodalomtörténet helyettes tanáraként működött, 1837—1846-ig pedig mint rendes tanár. Új korszakot nyit e katedrán *Toldy Ferenc* működése. Toldy 1850—1861-ig az egyetemes irodalomtörténet magántanára, az 1860—61. tanév I. félévétől kezdve a magyar nyelv és irodalom rendes tanára. Mellette működött mint magántanár *Bodnár Zsigmond* (1873-tól), ki az 1875—76. tanév II. felében, Toldy halála után, egyedül tartott magyar irodalomtörténeti előadásokat. Toldy örökébe méltó utódként jutott *Gyulai Pál*, ki az 1876—77. I. félévtől kezdődőleg a magyar irodalom történetének ny. r. tanára. Toldy előadásait kiegészítette *Greguss Ágost*, az æsthetika ny. r. tanára (1872—1882.), Gyulai előadásait pedig *Beöthy Zsolt*, aki az 1877—78. II. felében lett magántanár s *Greguss* halála után átvette az æsthetikai tanszéket. Az egyetemes irodalomtörténetnek *Szász Károly* volt a magántanára (1876-tól). Gyulai és Beöthy mellett magyar irodalomtörténeti előadásokat tartottak a következő magántanárok: *Tolnai Lajos* (1880—81. I. felében), *Péterfy Jenő* (1889—90. I. felétől), *Négyesy László* (1893—94. I. felétől), *Horváth Cyrill* (1894—95. I. felétől) és *Katona Lajos* (1900—901. II. felétől). A nyelvtudományi szakok tanárai közül, magyar irodalomtörténeti vonatkozású előadásaik kapcsán, több ízben találkozunk *Román Sándor*, *Simonyi Zsigmond* és *Zolnai Gyula* nevével.

A következőkben időrendi egymásutánban közöljük a magyar irodalomtörténeti előadások sorozatát Toldy Ferenctől Gyulai Pál nyugalomba vonulásáig (1902.).

1860—61. I. félév. *Toldy Ferenc* r. tanár: A magyar tudományosság és irodalom története a reformáció kezdetétől a szatmári békéig. Heti 3 óra. A magyar nyelv történeti fejlődéséről. 2 óra. A történetírás elmélete és története 2 óra. — II. félév. *Toldy*: A magyar tudományosság és irodalom története a XVIII. században. 3 óra.

1861—62. I. *Toldy*: A magyar tudományosság és irodalom története a reformáció kezdetétől a szatmári békéig. 3 ó. A magyar nyelv történeti fejlődéséről. 1 ó. A történetírás elmélete és története. 1 ó. — II. *Toldy*: A magyar tudományosság és irodalom története a XVIII. században. 3 óra.

1862—63. I. *Toldy*: Magyar nyelv hang- és alaktana, tekintettel a rokon nyelvekre. 1 ó. Költészet elmélete és története. 3 ó. — II. *Toldy*: Magyarország irodalmi története a legrégebb időkől fogva Pázmányig. 3 ó. Vörösmarty Mihály eposi munkái, széptanilag magyarázva. 1 ó. Történeti magyar nyelvtan a Halotti Beszéd s a XIV. századbeli bibliafordítás néhány részei magyarázatával. 1 ó.

1863—64. I. *Toldy*: Magyarország irodalmi története Pázmánytól 1848-ig. 3 ó. — II. *Toldy*: A magyar költészet története a legújabb korban. 3 ó.

1864—65. I. *Toldy*: A magyar philologia encyclopaediája (úgy mint bevezetés a magyar nyelvészet, régiségek, népszellem, irodalom és művészet ismeretébe). 3 ó. Vörösmarty Mihály mint drámaköltő bírálattal méltatva. 1 ó. — II. *Toldy*: A magyar nemzeti irodalom története 1808—1849-ig. 3 ó. Kisfaludy Károly mint szinköltő. 1 ó. A magyar nyelvtan kérdés alatti pontjai; különösen tanárjelöltek számára. 1 ó.

1865—66. I. *Toldy*: Magyarország irodalomtörténete a legrégebb időkől Pázmány koráig. 3 ó. Berzsényi Dániel ódái és epistolái, történetileg és szépszéztileg magyarázva. 1 ó. — II. *Toldy*: Magyarország irodalomtörténete a legrégebb időkől Pázmány koráig. 3 ó. Berzsényi Dániel ódái és epistolái történetileg és szépszéztileg magyarázva. 1 ó.

1866—67. *Toldy*: A hazai történelem irodalma, fő tekintettel a kút-fökre. 1 ó. A magyar tudományos és költői irodalom története 1831—1849-ig. 2 ó. A XI. századbeli Halotti Beszéd nyelvtanilag magyarázva. 1 ó. — II. *Toldy*: A magyar nyelvtan fő pontjai; különös tekintettel a tanárjelöltek igényére. 1 ó. A magyar költészet története: Kisfaludy Károlytól Petőfi Sándorig bezárólag. 3 ó.

1867—68. I. *Toldy*: Történeti magyar nyelvtan. 1 ó. A magyar irodalom története a reformatiótól Mária Teréziáig (1526—1772.) 2 ó. — II. *Toldy*: Magyarország irodalmi története az ó- és középkorban. 3 ó. A lírai költészet elmélete s a magyar líra története. 1 ó.

1868—69. I. *Toldy*: Történeti magyar nyelvtan. 2 ó. A magyar eposi irodalom története. 2 ó. — II. *Toldy*: A magyar helyesejtés és helyesírás elvei s a nyelvtan kérdéses pontjai. 1 ó. A magyar irodalom története a reformatiótól Mária Teréziáig (1521—1872.) 3 ó.

1869—70. I. *Toldy*: Felsőbb magyar nyelvtan. 1 ó. A magyar irodalom legújabbkori története. 2 ó. — II. *Toldy*: Felsőbb magyar nyelvtan folytatása; alaktan. 2 ó.

1870—71. I. *Toldy*: Felsőbb magyar nyelvtan. III. rész. A ragozástan. 1 ó. Magyarország tudomány- s irodalomtörténete az újkorban. (1526—1762.) 2 ó. Magyar nyelvészeti gyakorlatok tanárjelöltek számára. 1 ó. — II. *Toldy*: Magyar helyesírás és helyesejtés elvei. 1 ó. A magyar irodalom története Pázmány fellépése óta. 3 ó. Hazai történetírás Mátyás királyig. 1 ó.

1871—72. I. *Toldy*: Történeti magyar nyelvtan. 2 ó. A legújabb magyar irodalom története (1772—1849) 3 ó. — II. *Toldy*: A legújabbkori magyar irodalom története. (1830—49). 3 ó.

1872—73. I. *Toldy*: Történeti magyar nyelvtan. 2 ó. A magyar színpeszt és színiköltészet története a legrégibb időktől Kisfaludy Károly haláláig. 1 ó. A legújabbkori magyar irodalom története (1830—49.) folytatva. 2 ó. Hazai történetírásunk a XVII. századtól fogva. 1 ó. — II. *Toldy*: A magyar helyesírás és szóragozás fő elvei. 2 ó. Az ó- és középkori hazai irodalom története. 3 ó. Hazai latin történetírásunk a XVIII. században. 1 ó.

1873—74. I. *Toldy*: Felsőbb magyar nyelvtan. 3 ó. Az újkori magyar irodalom története (1526—1772.) 2 ó. *Bodnár Zsigmond* magántanár: A magyar regény története 1830-tól napjainkig. 2 ó. — II. *Toldy*: A magyar helyesírás elvei. 1 ó. Az ó-magyar nyelvmélekek fejtegetése. 2 ó. Az újkori magyar irodalom történetének 2. és 3. időszaka (1608—1772). 2 ó. *Bodnár*: A magyar regény történetének folytatása. 2 ó. A magyar bölcsészeti irodalom története. 1 ó.

1874—75. I. *Toldy*: Magyar nyelvészet. 2 ó. A magyar irodalom története 1772—1830-ig. 2 ó. Az óda elmélete s jelesb ódaköltőink széptani méltatása. 1 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története 1823-tól napjainkig. 2 ó. — II. *Toldy*: Magyar nyelvészet. 2 ó. A M. irodalom története 1831—1839-ig 2 ó. Hazai történetírásunk a renaissance kezdetétől Istvánffig. 1 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története 1823-tól kezdve. 2 ó.

1875—76. I. *Toldy*: Magyar nyelvészet. 2 ó. A XIX. század magyar irodalma 2 ó. A magyar helyesírás elvei. 1 ó. *Bodnár*: Magyar nyelv- és irodalomtörténet 1840-től napjainkig. 2 ó. — II. *Bodnár*: A magyar irodalom története 1772-től napjainkig. 2 ó.

1876—77. I. *Gyulai Pál* r. tanár: A magyar irodalom történelme 1711—1807-ig. 4 ó. A magyar drámai irodalom történelme Kisfaludy Károlytól az újabb időkg. 2 ó. *Greguss Ágost* r. tanár: Arany rövid költői elbeszéléseinek fejtegetése. 2 ó. — II. *Gyulai*: A magyar irodalom történelme 1772—1807. 4 ó. A magyar drámai irodalom történelme Kisfaludy Károlytól az újabb időkg. 2 ó. *Greguss*: Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története 1823-tól napjainkig. 2 ó.

1877—78. I. *Gyulai*: A magyar irodalom történelme 1807—1830-ig. 4 ó. Petőfi költészete. 1 ó. *Greguss*: Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története kezdetétől napjainkig. 2 ó. — II. *Gyulai*: A magyar irodalom történelme 1807—1830-ig. 4 ó. Petőfi költészete; Bárá Eötvös regényei. 1 ó. *Greguss*: Madách művének, az Ember tragédiájának fejtegetése. 2 ó. *Greguss*: Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Bodnár*: A XVI. század magyar irodalomtörténete. 2 ó. *Beöthy Zsolt* magántanár: A magyar regény története Jósikáig. 2 ó.

1878—79. I. *Gyulai*: A magyar irodalom története 1807—1830. korszaknak második fele. 4 ó. A XVII. század magyar epikusai. 1 ó. *Greguss*: Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története a XVI. századtól. 2 ó. *Simonyi Zsigmond* magántanár: A régi magyar nyelvmélekek ismertetése. 2 ó. *Beöthy*: Az újabb magyar regény története. 2 ó. — II. *Gyulai*: A magyar irodalom története; 1808—1830. (befejezés). 4 ó. Gyöngyössy és a XVII. század epikusai 1 ó. *Greguss*: Ma-

gyar stilgyakorlatok. 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalomtörténet a XV. és XVI. században. 2 ó. *Simonyi* helyettes tanár: A régi magyar nyelvemlékek ismertetése. 2 ó. *Beöthy*: Kemény Zsigmond és művei. 2 ó.

1879—80. I. *Gyulai*: A magyar irodalom története 1830—1848. 4 ó. Középkori magyar költői maradványok. 1 ó. Irodalomtörténeti és kritikai dolgozatok. 1 ó. *Greguss*: Magyar stilgyakorlatok. 2 ó. *Beöthy*: A magyar regény a XIX. században. 2 ó. — II. *Gyulai*: A magyar irodalom története 1830—1848. 4 ó. A XVI. század költői. 1 ó. Irodalomtörténeti és kritikai dolgozatok. 1 ó. *Greguss*: Arany János rövid költői elbeszéléseinek fejtegetése. 1 ó. Magyar stilgyakorlatok. 2 ó. *Bodnár*: A magyar elbeszélő költészet története. 1 ó. *Beöthy*: A magyar regény története a XIX. században. 2 ó.

1880—81. I. *Gyulai*: A XVIII. század magyar prózairói. 2 ó. A XVI. század magyar költői. 2 ó. Arany János Toldi-trilógiája. 1 ó. Irodalomtörténeti és kritikai dolgozatok. 1 ó. *Greguss*: Magyar stilgyakorlatok. *Simonyi*: Árpádkori nyelvemlékek. 2 ó. *Tolnai Lajos* magántanár: A XIX. század epikai költészete. 2 ó. — II. *Gyulai*: A XVIII. század prózairói. 2 ó. Arany János Toldi-trilógiája 2 ó. Irodalomtörténeti és kritikus dolgozatok. 1 ó. *Greguss*: Madách Ember tragédiája fejtegetése. 1 ó. Magyar stilgyakorlatok. 2 ó. *Román Sándor* rk. tanár: A «Sieriulu de auru» (Alvinczi Pap Jánostól, Apafy Mihály fejedelem rendeletéből. 1683.) nyelvészeti és irodalmi tekintetben, hasonlóképp a Rákóczy-féle új testamentum 1648. 1 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története. 3 ó. *Beöthy*: Magyar prózairók a mult század végén. 2 ó.

1881—82. I. *Gyulai*: A XVI. század lírai költői. 2 ó. A magyar drámai irodalom története Kisfaludy Károly haláláig. 2 ó. Irodalomtörténeti és kritikus dolgozatok. 5 ó. *Greguss*: Magyar stilgyakorlatok. 2 ó. *Beöthy*: Magyar prózairók a mult század végén (Bessenyei és Báróczy, Kármán és Kazinczy, Kisfaludy Sándor és Vitkovics.) 2 ó. — II. *Gyulai*: A XVII. század lírai költői. 2 ó. A magyar drámai irodalom története Kisfaludy Károlytól az újabb időig. 2 ó. Irodalomtörténeti és kritikus dolgozatok. 1 ó. *Greguss*: Magyar stilgyakorlatok. 2 ó. *Beöthy*: Magyar prózairók a mult század végén (folytatás). 2 ó.

1882—83. I. *Gyulai*: Gróf Zrinyi Miklós: Szigeti veszedelme. 2 ó. Petőfi költészete. 2 ó. Irodalomtörténeti és kritikai dolgozatok. 1 ó. A magyar népballadáról. 1 ó. *Beöthy*: A magyar költészettan története. 1 ó. *Greguss*: Magyar stilgyakorlatok. 2 ó. — II. *Gyulai*: A klasszikai iskola költői Baróti Szabó Dávidtól Berzsenyi-ig. 2 ó. Petőfi elbeszélő és vegyes művei. 2 ó. Kritikai és irodalomtörténeti dolgozatok. *Beöthy* helyettes tanár: Magyar stilgyakorlatok. 2 ó.

1883—84. I. *Gyulai*: Ilosvai Selymes Péter és a Toldi monda. 2 ó. B. Eötvös regényei. 1 ó. Kritikai és irodalomtörténeti gyakorlatok. 1 ó. *Beöthy*: Magyar stilgyakorlatok. 2 ó. — II. *Gyulai*: Arany elbeszélő költeményei. 2 ó. A francia iskola költői. 2 ó. Mikes Kelemen munkái. 1 ó. Irodalomtörténeti és kritikai dolgozatok. 1 ó. *Beöthy* ny. rk. tanár: Magyar stilgyakorlatok. 2 ó.

1884—85. I. *Gyulai*: Középkori költői maradványaink. 2 ó. Vörösmarty epikai költeményei. 2 ó. Irodalomtörténeti és kritikai dolgozatok. 1 ó. *Beöthy*: A magyar szépprózai stíl a múlt század végén (Báróczy, Kármán, Kazinczy). 3 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. — II. *Gyulai*: Berzsenyi Dániel költői és æsthetikai művei. 2 ó. A magyar szónoki próza a XIX. század első felében. 2 ó. Irodalomtörténeti és kritikai dolgozatok. 1 ó. *Beöthy*: A magyar szépprózai stíl története. 3 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó.

1885—86. I. *Gyulai*: Gyöngyösi István epikai költeményei. 2 ó. Kemény Zsigmond regényei. 2 ó. A magyar népdalról. 1 ó. Kritikai és irodalomtörténeti dolgozatok. 1 ó. *Beöthy*: A magyar regény műformája és nyelve irodalmunk újjászületésének korában. 3 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Bodnár*: Az elbeszélő költészet a XIX. században. 2 ó. — II. *Gyulai*: Kisfaludy Károly drámai művei. 2 ó. Vörösmarty lyrai költeményei. 2 ó. Kritikai és irodalomtörténeti dolgozatok. 1 ó. *Beöthy* ny. r. tanár: A magyar regény műformája és nyelve (Kazinczy, Kármán, Dugonics, Kisfaludy Sándor és Vitkovics.) 4 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó.

1886—87. I. *Gyulai*: A XVIII. század magyar emlékirói. 2 ó. Petőfi elbeszélő költeményei. 2 ó. Irodalomtörténeti és kritikai dolgozatok. 1 ó. *Beöthy*: A magyar próza Kazinczy korában. 4 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. — II. *Gyulai*: Az esopi mese a magyar irodalomban. 2 ó. Csokonai élete és munkái. 2 ó. Kármán József művei. 1 ó. Irodalomtörténeti és kritikai dolgozatok. 1 ó. *Beöthy*: A magyar próza Kazinczy korában (folytatás). 4 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Simonyi* Zsigmond ny. rk. tanár: A nyelvújítás története. 2 ó.

1887—88. I. *Gyulai*: A magyar drámai irodalom története Kisfaludy Károlyig. 2 ó. Középkori költői maradványaink. 2 ó. Seminariumi dolgozatok. 1 ó. *Beöthy*: A magyar prózai stíl fejlődése: Kazinczy és Kármán. 3 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom 1790—1820-ig. 2 ó. — *Gyulai*: A magyar drámai irodalom története Kisfaludy Károlytól napjainkig. 3 ó. Arany Toldi-trilógiája. 2 ó. Seminariumi dolgozatok. 2 ó. *Beöthy*: Magyar stílygyakorlatok; kisebb epikai költemények magyarázata. 2 ó.

1888—89. I. *Gyulai*: Zrínyi Miklós költői és prózai munkái. 3 ó. A magyar népköltészetéről. 2 ó. Seminariumi dolgozatok. 2 ó. *Beöthy*: Vörösmarty Két szomszédvárának elemzése. 1 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Simonyi*: Arany Toldi Szerelme (Nyelvi magyarázata). 1 ó. — II. *Gyulai*: Kölcsey költői és prózai munkái. 2 ó. Gvadányi és Dugonics. 2 ó. Seminariumi gyakorlatok. 2 ó. *Beöthy*: A magyar keresztyén közép-kor prózai irodalma. 1 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó.

1889—90. I. *Gyulai*: A XVI. század magyar költői beszélei. 2 ó. Katona József: Bánk bánja. 2 ó. Seminariumi dolgozatok. 2 ó. *Beöthy*: Arany János hazafias költészete. 1 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom, kezdetétől a XVII. századig. 2 ó. *Péterfy Jenő* magántanár: A magyar költészet fejlődése az újabb korban; főleg a lírai műfajokra tekintettel. 2 ó. — II. *Gyulai*: A XVI. század magyar költői

beszélyei és históriás énekei. 2 ó. Báró Eötvös költői művei. 2 ó. Seminariumi dolgozatok. 2 ó. Vörösmarty ódái. 1 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története a XVII. századtól a XIX-ig. 2 ó.

1890—91. I. *Gyulai*: Gyöngyösi István és iskolája. 2 ó. B. Kemény Zsigmond költői művei. 2 ó. Seminariumi dolgozatok. 2 ó. *Beöthy*: Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története a XVII. században. 2 ó. — II. *Gyulai*: A XVIII. század magyar prózaírói. 2 ó. Kisfaludy Károly színművei. 2 ó. Seminariumi dolgozatok. 2 ó. *Beöthy*: A magyar mondaköltészetéről. 1 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom történetének áttekintése. 3 ó.

1891—92. I. *Gyulai*: A középkori magyar mondák és feldolgozók. 2 ó. Petőfi költészete. 2 ó. Seminariumi gyakorlatok. 2 ó. *Beöthy*: A magyar irodalom történetének vezéreszméi. 1 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története a XVIII. századig. 3 ó. — II. *Gyulai*: Széchenyi mint író. 2 ó. Kisfaludy Sándor elbeszélő költeményei. 2 ó. Petőfi elbeszélő költeményei. 1 ó. Seminariumi dolgozatok. 2 ó. *Beöthy*: A magyar irodalom történetének vázlata, tekintettel vezéreszméire. 1 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Simonyi*: A magyar nyelvtan története. 2 ó. Vörösmarty nyelve. 2 ó.

1892—93. I. *Gyulai*: A XVIII. század magyar lírai költői. 2 ó. Kölcsey költői és prózai művei. 2 ó. Arany János lírai költeményei. 1 ó. Seminariumi gyakorlatok. 2 ó. *Beöthy*: Irodalmunk újjászületése a múlt században. 1 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Bodnár*: A haladás törvénye a magyar irodalomban. 2 ó. — II. *Beöthy*: A magyar költészet története a forradalom után 1850—1867. 3 ó. A protestáns kor elbeszélő prózája. 1 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története 1772-től napjainkig. 2 ó.

1893—94. I. *Gyulai*: A XVIII. század magyar lírai költői. 2 ó. Kölcsey költői és prózai művei. 2 ó. Seminariumi gyakorlatok. 2 ó. *Beöthy*: Arany Buda Halálának fejtegetése. 1 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története 1800-tól. 2 ó. *Négyesy László* m. tanár: Költészettan. 3 ó. *Román*: Biró Dávid Evangélioruma feletti konzervatórium. 1 ó. — *Gyulai*: Tinódi Sebestyén s a XVI. század históriás énekei. 2 ó. Kölcsey mint kritikus és szónok. 2 ó. Seminariumi gyakorlatok. 2 ó. Arany János lírai költeményei. 1 ó. *Beöthy*: Kármán József és művei. 1 ó. Magyar stílygyakorlatok. (Fejtegetések a drámai költészet köréből.) *Simonyi*: Legrégibb nyelvemlékeink. 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története 1823-tól napjainkig. 2 ó. *Négyesy*: A költői műfajok. 1 ó.

1894—95. I. *Gyulai*: Br. Jósika Miklós regényei. 2 ó. Zrinyi Miklós «Szigeti veszedelme». 2 ó. Seminariumi gyakorlatok. 3 ó. *Beöthy*: Az irodalomtörténet elmélete. 2 ó. Bánkban fejtegetése. 1 ó. Magyar stílygyakorlatok. 2 ó. *Simonyi*: Arany: Toldi Szerelme. 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története kezdetétől fogva, tekintettel a világirodalomra. 2 ó. *Négyesy*: Rhetorika. 2 ó. — II. *Gyulai*: A honfoglalás mondái és földolgozásuk a magyar költészetben. 2 ó. A magyar népdal és népballadáról. 2 ó. Seminariumi gyakorlatok. 3 ó. *Beöthy*: A magyar nemzet szellemi élete. (Irodalomtörténetünk áttekintése.) Műköltészet és népköltészet. 1 ó. Ma-

gyar stílygyakorlatok. (Lírai költemények fejtegetése.) 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom történetének IV. hulláma. (1820—1895.). 4 ó. *Négyesy*: A lírai költészet, költemények elemezése alapján. *Zolnai Gyula* m. tanár: XVI. századi nyelvemlékek. 1 ó. *Horváth Cyrill* m. tanár: A magyar codex-irodalom. 2 ó.

1895—96. I. *Gyulai*: Gyöngyösi és iskolája. 2 ó. Katona József és Bánk bánja. 2 ó. Seminariumi gyakorlatok. 3 ó. *Beöthy*: Arany János elbeszélő költészete. 2 ó. Magyar stílygyakorlatok. (Szónoki művek fejtegetése) 2 ó. *Simonyi*: Bevezetés a nyelvtudományba. (A nyelvészetnek története s módszere.) 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom fejlődésének III hulláma. (1730—1820.) 2 ó. Magyar irodalomtörténeti vitás kérdések. 1 ó. *Négyesy*: Stilisztikai tanulmányok. 2 ó. *Zolnai*: Bevezetés a nyelvtörténet tanulmányához. Árpádkori nyelvemlékek. 1 ó. — II. *Gyulai*: A honfoglalás mondái és földolgozásuk a magyar költészetben. 2 ó. A magyar népdal és népballadáról. 2 ó. Seminariumi gyakorlatok. 2 ó. *Beöthy*: A magyar nemzet szellemi élete. (Irodalomtörténetünk áttekintése.) 2 ó. Műköltészet és népköltészet. 1 ó. Magyar stílygyakorlatok. (Lírai költemények fejtegetése.) 3 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom történetének IV. hulláma. (1820—1895.) 4 ó. *Négyesy*: A lírai költészet, költemények elemzése alapján. 2 ó. *Zolnai*: XV. századi nyelvemlékek. 1 ó. *Horváth*: A magyar codex-irodalom. 2 ó.

1896—7. I. *Gyulai*: A magyar lírai költészet a XVII. században. 2 ó. Bessenyei és a francia iskola. 2 ó. Seminariumi gyakorlatok. 3 ó. *Beöthy*: A népköltészetről általában. 1 ó. Magyar stílygyakorlatok. (Dramaturgiai fejtegetések.) 2 ó. *Bodnár*: A magyar drámai irodalom története. 2 ó. *Horváth*: A magyar codex-irodalom ismertetése. (Folytatás.) 2 ó. — II. *Gyulai*: Petőfi költészete. 2 ó. Mikes Kelemen munkái. 2 ó. Seminariumi gyakorlatok. 3 ó. *Beöthy*: A magyar nép és költészete. 1 ó. Magyar stílygyakorlatok. (Arany balladái.) 2 ó. A fenségről. 1 ó. *Bodnár*: Az elbeszélő költészet története. 2 ó. *Négyesy*: A prózai műfajok. 2 ó. *Horváth*: A magyar codex-irodalom ismertetése. (Folytatás.) 2 ó. A Katalin-legenda. 1 ó.

1897—8. I. *Gyulai*: A XVI. század lírai költészete. 2 ó. Arany Toldi-trilógiája. 2 ó. Seminariumi gyakorlatok. 3 ó. *Beöthy*: A magyar költészet fejlődésének fő irányai. 2 ó. Magyar stílygyakorlatok (az újabb magyar széppróza stílje) 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története az utolsó hullámban, 1815-től napjainkig. 2 ó. *Négyesy*: Arany János epikai költészete. 2 ó. *Horváth*: A régi magyar irodalom története. 2 ó. — II. *Gyulai*: A magyar dráma-irodalom története 1792—1830-ig. 2 ó. Kemény Zsigmond regényei. 2 ó. Seminariumi gyakorlatok. 3 ó. *Beöthy*: Az újabb magyar költészet fejlődésének fő irányai. 2 ó. Magyar stílygyakorlatok (népköltészeti fejtegetések.) 2 ó. *Bodnár*: Báró Eötvös József: «A XIX. század uralkodó eszméi». 2 ó. *Négyesy*: Stilisztika. 2 ó.

1898—9. I. *Gyulai*: Széchenyi mint író. 2 ó. A magyar népies iskola a XVIII. században. 2 ó. Seminariumi gyakorlatok. 3 ó. *Beöthy*: A magyar népszínmű. 1 ó. Magyar stílygyakorlatok (Petőfi, Arany, Tompa.) 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története kezdettől fogva. 2 ó. *Zolnai*: Be-

vezetés a nyelvtörténet tanulmányába. Árpádkori nyelvünk. 2 ó. Az Ehrenfeld-kódex olvasása és magyarázata. 1 ó. *Horváth*: A régi magyar irodalom története. (Folytatás.) 2 ó. — II. *Gyulai*: Báró Eötvös József munkái. 2 ó. A XVII. század magyar epikusai. 2 ó. Seminarium gyakorlatok. 2 ó. *Beöthy*: Petőfi János vitézéről. 1 ó. Magyar stílygyakorlatok (Petőfi, Tompa, Arany) 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története a XVIII. és XIX. században. 2 ó. *Négyesy*: Rhetorika. 2 ó. *Zolnai*: XIV—XVI. századbeli nyelvemlékeink. 2 ó. *Horváth*: A régi magyar irodalom története (folytatás.) 2 ó.

1899—900. I. *Gyulai*: A XVI. század magyar elbeszélő költészete. 2 ó. Vörösmarty élete és munkái. 2 ó. Seminariumi gyakorlatok. 3 [6. *Beöthy*: A magyar nemzeti monda. 1 ó. A régi magyar irodalom történetének áttekintése. (Tanárképzői előadás.) 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története 1820-tól. 2 ó. *Négyesy*: Epika, történeti alapon. 2 ó. *Horváth*: Bevezetés a magyar codex-irodalomba. 2 ó. — II. *Gyulai*: Petőfi költészete. 2 ó. A XVI. század magyar elbeszélő költészete. II. rész. 2 ó. Seminariumi gyakorlatok. 3 ó. *Beöthy*: A magyar irodalom történetének áttekintése. (Újkor; tanárképzői intézeti előadás.) 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története 1840-től. 2 ó. *Négyesy*: Magyar stílygyakorlatok. 4 ó. *Horváth*: Bevezetés a magyar codexirodalomba. (Folytatás.) 2 ó. Faludi Ferenc. 1 ó.

1900—901. I. *Gyulai*: Bevezetés a magyar irodalomtörténethez és a magyar irodalom története 1526-ig. 4 ó. Seminariumi gyakorlatok. 3 ó. *Beöthy*: Az újkori magyar irodalom történetének áttekintése (tanárképzői intézeti előadás.) 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története a XVII. századig. 2 ó. *Négyesy*: Magyar stílygyakorlatok. 4 ó. *Horváth*: Faludi Ferenc (folytatás). 1 ó. Temesvári Pelbárt. 1 ó. — II. *Gyulai*: A magyar irodalom története 1526-ig (II. rész.); és 1526—1606-ig. (I. rész.) 4 ó. Seminariumi gyakorlatok. 3 ó. *Beöthy*: Az újkori magyar irodalom áttekintése (tanárképzői intézeti előadás; folytatólag). 2 ó. *Simonyi*: Szónagyarázatok. (Jeles íróink ritka kifejezéseinek magyarázata.) 2 ó. *Bodnár*: A magyar irodalom története a XVI—XVII. században. 2 ó. *Négyesy*: Magyar stílygyakorlatok. 4 ó. *Zolnai*: A legrégebb magyar bibliafordítás olvasása és magyarázata. 1 ó. *Horváth*: Faludi Ferenc (folytatás.) 1 ó. Temesvári Pelbárt (folytatás.) 1 ó. *Katona Lajos m. tanár*: Bevezetés a népköltészet összehasonlító vizsgálatába, különös tekintettel a magyar népköltészetre. 2 ó.

1901—902. I. *Gyulai*: A magyar irodalom története 1526—1606-ig. (II. rész.) 4 ó. Seminariumi gyakorlatok. 3 ó. *Beöthy*: A magyar irodalom történetének áttekintése. (Tanárképzői előadás.) 2 ó. Vörösmarty Két Szomszédváranak fejtegetése. 1 ó. *Beöthy*: Az irodalomtörténet elmélete. 4 ó. *Bodnár*: A XVII. és XVIII. század magyar irodalma. 2 ó. A XIX. század magyar irodalmának története, tekintettel a szociális törekvésekre. 2 ó. *Négyesy*: Magyar stílygyakorlatok. 4 ó. *Zolnai*: A verses Katalin-legenda olvasása és magyarázata. 1 ó. *Horváth*: Magyar és Pázmány. 2 ó. Temesvári Pelbárt. 1 ó. — II. *Gyulai*: A magyar irodalom története 1526—

1606-ig. (III. rész.) 4 ó. Semináriumi gyakorlatok. 3 ó. *Beöthy*: Az újabb magyar irodalom története. 2 ó. *Bodnár*: A XVIII. század irodalomtörténete. 2 ó. *Négyesy*: Magyar stílygyakorlatok. 4 ó. *Horváth*: Magyarai és Pázmány. 1 ó. Temesvári Pelbárt. 1 ó.

PERSIÁN KÁLMÁN.

A szerkesztőhöz beküldött könyvek jegyzéke.

Bacsányi János költeményei. Jubiláris kiadás. Sajtó alá rendezte és a bevezető tanulmányt írta *Váry Rezső*. Budapest, év nélkül. Az Athenæum kiadása. (Modern Könyvtár. 285—286. sz. Ára 40 fillér.)

Bacsányi 23 verse — *jubiláris* kiadásképen a költő születésének 150-ik évfordulójára! Mindenesetre külön *jubiláris* kiadást vártunk volna az Athenæumtól. Mellőzve a kezdetleges külső kiállítást, a füzet tartalma olyan silány, hogy az ú. n. művelt nagyközönség szempontjából sem vehető számba. A Magyar Könyvtár Bacsányi-füzete (Budapest, 1909.) gondosabb összeállítású, jóval többet ad, megbízhatóbb, csinosabb kiállítású és olcsóbb. A Modern Könyvtárbeli *jubiláris* kiadáshoz *Váry Rezső* írt bevezetést. E tárcaszerű tájékoztatóban sok a túlzás és tévedés. *Váry* fantáziája szerint Bacsányi János fényes talentuma előtt minden kortársa meghajolt, fejét glóriás nimbusz vette körül s már életében legendás hőse volt a magyar irodalomnak. Sőt: «a száműzöttet még külföldön is nagy becsülés környékezi. Ritka költői tehetségét, széleskörű műveltségét csodálják német és francia földön egyaránt.» Neje, Baumberg Gabriella «előkelő udvarlóktól körülrajongott tündérszép Sapho». Amit a Martinovics-féle összeesküvésről és Napoleon 1809. évi kiáltványáról ír *Váry*, szintén hibás, pontatlan.

B. L.

Székács-emlékkönyv. Székács József születésének százéves, a gyámszolgálatnak félszázados, a teológiai akadémiának harmincéves emlékünnepe alkalmából közzéteszi a magyarhoni ágostai hitvallású evangélikus keresztény egyház pozsonyi teológiai akadémiájának Székács József-köre. Pozsony—Budapest, 1912. 568 l. Hornyánszky Viktor nyomdája. Ára 12 K.

A díszes emlékkönyv a pozsonyi evangélikus teológusok dolgozatait tartalmazza. Irodalomtörténeti tárgyú Székács József életrajza, melyet *Történelmi Lajos* írt, továbbá a XVI. századbéli magyar káté-énekekről szóló cikk, melynek szerzője *Endreffy János*. Ezenkívül van e könyvben több hittudományi, bölcsészeti, történeti és néprajzi dolgozat. A remélhető tiszta jövedelem az akadémiai Székács-alapé.

Csáki Richárd: Honterus János német iratai forráskritikai és nyelvészeti szempontból. Budapest, 1912. 45 l. Pfeifer Ferdinánd.

Adalékok a magyarországi német irodalom fejlődésének ismeretéhez. A brassói szász reformátor németnyelvű munkái Luther Mártonnak és kortársainak irányító hatását tükrözik. Honterus és Luther művei között nyelvi és irodalmi szempontból egyaránt szoros a kapcsolat. A Luther-

féle irodalmi nyelv Honterus irataiban tűnik fel először az erdélyi evangélikus szászok között.

Horváth Endre: A magyar helyesírás szótára és szabályai. Az iskolai helyesírás alapján. Az irodalmi nyelv lehető teljes szótára, kiegészítve a magyarban használt idegen szók jelentésmagyarázatával és a hibás szólás-módok feltüntetésével. Budapest, 1913. 300 l. Szerző kiadása. Athenæum-nyomda. Ára 5 K.

Nagy szorgalomra valló munka, mely jobb és teljesebb a hasonló célt szolgáló eddigi kiadványoknál. Nemcsak a magyar helyesírás terjedelmes szótárát foglalja magában, hanem egyúttal az idegen szavak és szólások jegyzékét is; emellett jól megfogalmazott helyesírási szabályokat is ad. Szerzőnek fő célja az volt, hogy a könyvnyomdák egységes helyesírását előmozdítsa a betűszedőknek és korrektoroknak pontos útbaigazításokat adjon. Helyesírásunk mai zűrzavarában mindenesetre jó szolgálatot tett a művelt nagyközönségnek is, mely bizalommal fordulhat tanácsért e könyv gazdag szókészletéhez.

A kassai Kazinczy-Kör 1912—1913. évi jelentése. Szerkesztette *Kardos Gyula* titkár. Kassa, 1913. 45 l. Szent Erzsébet nyomda.

Takács Menyhért elnöki megnyitó beszédében Kazinczy Ferenc emléket újítja föl, *Kardos Gyula* titkári jelentésében rámutat arra, milyen fontos az irodalom egészséges fejlődésében a nemzeti eszme és érzés. A hivatalos közlések a Kör évi munkásságáról, a tagok fölolvadásairól és irodalmi munkásságáról tájékoztatnak. A tagok száma 288. Volt a körnek hivatalos lapja is, a *Kuruc Földön* című szépirodalmi félhavi folyóirat, mely később *Élet És Literatura* címmel folytatta pályafutását, de ez a lap «a közönség pártfogásának hiányában az anyagi eszközök elégtelensége miatt megszűnt».

Új könyvek és füzetek. — *Olcsó Jókai.* Révai-kiadás. Egy-egy szám ára 40 fill. (121. Anekdotakönyv. 122. Fantasztikus történetek. 123—124. A Krád. 125—130. A szép Mikhál.) — *Az Erdélyi Múzeum Egyesület Évkönyve.* 1912. évre. Szerkesztette *Erdélyi Pál* főtítkár. Kolozsvár, 1913. 114 l. Stief-nyomda. (Tartalma: hivatalos közlések, jegyzőkönyvek, névsorok.) — *Dobján László: Hazai középiskoláink 1911—1912. tanévi értesítőiben megjelent tud. értekezések s egyéb közlemények repertórium.* Budapest, 1913. 32 l. Franklin-Társulat. (A magyar irodalomtörténeti vonatkozású programértekezések címeinek egybeállítása a 10—11. lapon. Valamennyit ismertettük.) — *Matthias Mátraié Varga Róza: Inczédi László élete és költészete.* Szarvas, 1912. 29 l. Ára 50 fill. (Népszerű alkalmi irat. Kiadta az Inczédi Emléktábla Bizottság az 1912 június hó 19-én tartott leleplezési ünnep alkalmából.) — *Magyar Könyvtár.* Lampel-kiadás. Egy-egy szám 30 fill. (694. Gyöngyösi István: Márssal társalkodó Murányi Vénusz. Bevezetéssel ellátta Palágyi Lajos. 695—696. Roberto Bracco: Vége a szerelemnek! Vigjáték négy felvonásban. Ford. Radó Antal. 697. Kiss

Menyhért: Hol a Maros vize folyik. Elbeszélések.) — *Vidor Marcell: Liliomkehely.* Budapest, 1913. 95 l. Földesi Gyula nyomdája, Ungvár. (Versek.) — *Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület 1911—1912. évi évkönyve.* Budapest, 1912. 393 l. Pátria-nyomda. Ára 6 kor. — *Gyulai Pál: Varju István.* Budapest, 1912. 151 l. Kiadja a Kisfaludy-Társaság. Franklin-nyomda. Ára 2 kor. (Először megjelent A Magyar Nép Könyvében. Szerk. Csengery Antal és Kemény Zsigmond. Pest, 1854.) — *Kelecsényi János: Az esztétika alapvető elvei.* Budapest, 1913. 169 l. Franklin-nyomda. Ára 4 kor. (Ajánlva Beöthy Zsoltnak.) — *Olcso Könyvtár.* Franklin-kiadás. Egy-egy szám 20 fill. (1685—1688. Szigligeti Ede: Gritti. Eredeti szomorújáték 5 felvonásban. Kiadta és bevezette Morvay Győző. 1689—1692. Fraknoi Vilmos: Szilágyi Mihály, Mátyás király nagybátyja. Életrajz.) — *Széchenyi eszmevilága.* I. köt. Gaal Jenő, Beöthy Zsolt, Prohászka Ottokár, Kenessey Béla, gróf Vay Gáborné és gróf Andrássy Gyula tanulmányai. Budapest, 1912. 183 l. Franklin-Társulat. Ára kötve 1 kor. 60 fill. — *A szikrutáviró.* A. Slaby tanárnak a német császár előtt tartott felolvasásai után átdolgozta Kreuzer Géza mérnök. Budapest, 1912. 119 l. Franklin-Társulat. Ára kötve 1 kor. 20 fill. — *A természettudomány fejlődésének története.* I—II. köt. Írta Wilhelm Bölsche. Ford. Schöpfung Aladár. Budapest, 1912. 144 + 111 l. Franklin-Társulat. Ára kötve 2 kor. 40 fill. — *Kant-breviárium.* Kant világnézete és életfelfogása. A művelt ember számára Kant irataiból összeállította Gross Félix. Ford. Polgár Gyula. Budapest, 1912. 168 l. Franklin-Társulat. Ára kötve 1 kor. 60. f. — *Az emberiség jövője.* Írta Heinrich Schotzky. Ford. Schöpfung Aladár. Budapest, 1912. 127 l. Franklin-Társulat. Ára kötve 1 kor. 20 fill. — *A vagyontudománya.* Írta J. A. Hobson. Ford. Sidó Zoltán. Budapest, 1912. 203 l. Franklin-Társulat. Ára kötve 2 kor. — *A szociológia vázlat.* Írta G. Palante. Ford. Mikes Lajos. Budapest, 1912. 234 l. Franklin-Társulat. Ára kötve 1 kor. 60 fill. — *Világkönyvtár.* Révai-kiadás. Egy-egy kötet ára 1 kor. 90 fill. (Darwin: Egy természettudós utazása a föld körül. Ford. Fülöp Zsigmond. Két kötet.) — *Magyar Könyvtár.* Lampel-kiadás. Egy-egy szám ára 30 fill. (698. Krúdy Gyula: Piros és a többiek. Elbeszélések. 699. Conan Doyle: A brigadéros házassága és egyéb történetek. Ford. Benedek Marcell. 700. Arany János: Gvadányi József, Szabó Dávid, Ráday Gedeon. 701. Michel Provins: Hogyan fognak meg bennünket. Ford. Benedek Marcell.) — *Vargha Zoltán: A görzsönyi Vargha-család története.* Budapest, 1913. 32 l. (Alapos levéltári kutatásokra valló geneológiai munka, mely Szinnyi József írói lexikonához is újabb adalékokkal szolgál. A család legnevezetesebb tagja Vargha Gyula, a kiváló költő és műfordító, a M. T. Akadémia és a Kisfaludy-Társaság r. tagja.) — *Jelentés a Regnum Marianum Egyesület működéséről.* Budapest, 1913. 28 l. (Az egyesület 1912-ben több mint 200,000 koronát költött könyvek és lapok nyomdai költségeire. Kiadásában jelenik meg: az Élet, Zászlónk, Nagyasszonyunk, Kis Pajtás, Diáknapta.)